

طرح جامع هنر

حوزه‌های علمیه

مقام معظم رهبری علیه السلام:

حوزه‌های علمیه که خاستگاه علمای ربّانی و مرکز تفقّه در دین و تدبیر در امور مسلمین است. لازم است با درک زمان و توجه به شأن و توقّعی که از آنان در حلّ مشکلات علمی و فکری جوامع و پاسخگویی به اقبال مردم و هدایت آن‌ها و پرورش و تأمین معلمان و مبلغان و دانشمندان و اساتید و نویسندگان و ائمه جمعه و جماعت و نظریه‌پردازان و جامعه‌شناسان اسلامی وجود دارد، متحوّل شده و به رفع نواقص و مشکلات پرداخته و برای این امور مهمّ خود رامهیا سازند. و این جز با اهتمام علمای اعلام و فقهای عظام علیهم السلام و مشارکت دل‌سوزانه‌ی همه‌ی متصدّیان امور و با استعانت از خدای متعال ممکن نیست.

طرح جامع هنر
حوزه‌های علمیه

تدوین: معاونت تبلیغ و امور فرهنگی
آماده‌سازی و چاپ: اندیشکده دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اجرایی: محمد وکیلی
ویرایش: حمیدرضا تیموری
طراحی و صفحه‌آرایی: محمود هدایی

صندوق پستی: ۳۴۳۳ - ۳۷۱۸۵

شماره تماس: ۳۳۱۳۳۲۶۱ - ۰۲۵

آدرس: قم - جمکران - بلوار انتظار - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی - مدیریت اندیشکده

طرح جامع هنر حوزه‌های علمیه

معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه
ویرایش نخست: تابستان ۱۴۰۰

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
تبیین واژگان طرح.....	۱۲
چشم‌انداز.....	۱۳
مأموریت.....	۱۳
اهداف.....	۱۳
سیاست‌ها.....	۱۴
تشکیلات.....	۱۴
۱. شورای سیاست‌گذاری.....	۱۴
۲. دبیرخانه هنر.....	۱۶
۳. گروه‌های هنری.....	۱۷
اعضاء گروه‌ها.....	۱۹
وظایف گروه‌ها.....	۱۹
برنامه‌های عملیاتی.....	۲۰
۱. اجرای آموزش‌های هنری.....	۲۰
آموزش‌های بلندمدت.....	۲۰
آموزش‌های کوتاه مدت.....	۲۱
۲. انجام پژوهش‌های هنری.....	۲۱
۳. تولید آثار هنری.....	۲۲
۴. تشکیل کانون‌های هنری.....	۲۳

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

۵. اجرای جشنواره هنر آسمانی ۲۳
۶. برگزاری نمایشگاه آثار هنری ۲۴

پیش‌گفتار

سرعت تحولات دنیای معاصر، به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، چنان شتاب گرفته که نوسازی و به‌روزرسانی تمام نهادها، از جمله نهادهای دینی و فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. ازاین‌رو با توجه به نقش و جایگاه بی‌بدیل حوزه‌های علمیه در نظام اسلامی و انتظاراتی که از این نهاد مقدس وجود دارد، مدیریت حوزه‌های علمیه فرایندهای تدوین، اصلاح، ارتقا و روزآمدسازی اسناد، مأموریت‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و ساختارهای خود را به‌ویژه در دوره مدیریت حضرت آیت‌الله اعرافی، در اولویت قرار داده است تا بتواند ضمن تحقق این مطالبات و انتظارات، زمینه حضور بیش‌ازپیش حوزه‌های علمیه در میدان علم و عمل و ایفای نقش مثبت در حل مشکلات و معضلات ملی و فراملی را فراهم آورد. دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، در راستای تحقق این اولویت، ضمن ارج نهادن به تلاش‌ها و زحمات چندین ساله‌ای که برای تهیه این اسناد و طرح‌ها توسط معاونت‌ها، دفاتر و مراکز مختلف مدیریت حوزه‌های علمیه صورت گرفته است، نسبت به جمع‌بندی، نهایی‌سازی و چاپ آن‌ها اقدام کرده است. بی‌تردید ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده اساتید و صاحب‌نظران حوزوی موجب ارتقای کمی و کیفی این اسناد و طرح‌ها خواهد شد. لازم به توضیح است نسخه‌های چاپ شده در این مجموعه، برابر با آخرین نسخه‌های مصوب بوده و در صورت هر تغییری، در چاپ جدید اعمال و به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد.

مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اندیشکده
فروردین ۱۴۰۱ شمسی

حضرت امام خمینی رحمته الله علیه:

«هنر عبارت است از دمیدن روح تعهد در کالبد انسان‌ها».

مقام معظم رهبری

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مد ظله العالی:

«اگر ما بیاایم در همین روال زندگی، در عالم شعر، ادبیات، موسیقی، نقاشی، گرافیک، داستان‌نویسی و هنر و ادبیات، کاری پیدا کنیم که هم دلِ غمگینِ ما را شاد کند، هم احساس انجام وظیفه به ما بدهد، هم در سرنوشت کشور و ملت و ادب و تاریخ‌مان اثر بگذارد، هم یک عده گمراه را نجات بدهد و هم رضای الهی را کسب کند، چه چیزی را با این می‌توانید برابر کنید؟ چیزی را دارید که با این مقابله کند؟ این، والاترین است. این، بهترین

است. چیزی است که اگر کسی به آن
دست پیدا کرد، باید هر لحظه هزاران
بار خدای متعال را شکر بگزارد؛ و البته
نخواهد توانست؛ زیرا زبان از شکرگزاری
قاصر است»^۱.

۱. بیانات معظم‌له در دیدار با اعضای حوزه هنری سازمان تبلیغات
اسلامی، ۱۳۷۱/۱۱/۰۴.

مقدمه

در دنیای کنونی، «هنر» در جایگاه ابزاری کارآمد در اختیار انسان‌ها قرار گرفته و از آن برای دستیابی به اهداف و خواسته‌های خود بهره می‌برند. جذابیت، اثرگذاری و ماندگاری هنر، این امکان را برای استفاده‌کنندگان فراهم می‌سازد تا از طریق آن، افکار و اندیشه‌های خود را در بهترین وجه به مخاطب منتقل کنند.

زبان هنر، زبانی نافذ و ظریف است که با استفاده از آن، می‌توان به بهترین وجه در ترویج مفاهیم و آموزه‌های اسلامی از آن بهره برد.

اگر طلاب و مبلغان دینی همگام با فراگیری علوم دینی از این ظرفیت استفاده کنند، شاهد شکوفایی و ارتباط میان مردم و علوم دینی خواهیم بود که گامی بلند و ارزشمند به شمار می‌آید.

ضرورت و اهمیت احیای هنرهای اسلامی در

حوزه‌های علمیه به بهترین وجه در کلام مقام معظم رهبری علیه السلام بیان شده است که می‌فرمایند: «اصحاب فکر، مردمانی که دارای قدرت تفکر هستند و مسائل را می‌فهمند، همراه با اصحاب هنر، کسانی که هنرِ ارائه دارند، هنر تبلیغ دارند - از نقاش و شاعر و فیلم‌ساز و نویسنده و امثال این‌ها - باید همه با هم دست به دست هم بدهند، محصول کار، چیزی از آب دربیاید که بر روی ذهن مخاطبین اثر بکند».^۱

با درک جایگاه سترگ هنر در تبلیغ معارف الهی، «طرح جامع هنر» طراحی گردیده و امید است با شناسایی استعداد‌های هنری طلاب و شکوفاسازی آن‌ها، انجام فعالیت‌های پژوهشی مورد نیاز در عرصه هنر و تولید و عرضه آثار هنری مطلوب، گامی مؤثر در تبیین و ترویج معارف قرآن و اهل بیت علیهم السلام برداشته شود.

تبیین واژگان طرح

۱. هنر اسلامی: در این طرح به هنری اطلاق می‌شود که ارائه‌کننده معارف اسلامی باشد و از لحاظ فرمی نیز

۱. بیانات مقام معظم رهبری علیه السلام، ۱۳/۰۷/۱۳۹۴.

تعارضی با احکام و اعتقادات اسلامی نداشته باشد.
۲. حوزه‌های علمیه: در این طرح شامل نهاد حوزه یعنی مراکز مدیریت، مدارس و مؤسسات حوزوی می‌باشد.

چشم‌انداز

حوزه‌های علمیه در افق ۱۴۱۴ در عرصه هنر، نظریه‌پرداز، گفتمان‌ساز، جریان‌ساز، تأثیرگذار (هدایت‌گر)، مولّد، روزآمد، خلاق، کارآمد، امیدآفرین، پیش‌ران و آینده‌نگر خواهد بود.

مأموریت

توسعه، ترویج، تعمیق، ساماندهی و بهره‌مندی از هنر در تراز انقلاب اسلامی.

اهداف

۱. شناسایی، تعلیم و تربیت استعدادهای هنری طلاب؛
۲. بهره‌مندی از زبان هنر در تبلیغ و ترویج معارف اسلامی براساس رسالت حوزه‌های علمیه؛
۳. نظریه‌پردازی فقهی، اخلاقی، علمی، فلسفی و کلامی در زمینه هنر اسلامی؛
۴. گفتمان‌سازی و جریان‌سازی در عرصه هنر؛
۵. تولید آثار علمی و فرهنگی در عرصه‌های هنری.

سیاست‌ها

۱. محوریت قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام)؛
۲. اهتمام به اندیشه حضرت امام خمینی (رحمه‌الله) و مقام معظم رهبری (مد ظله)؛
۳. توجه به طرح‌ها و نظامات بالادستی حوزه‌های علمیه؛
۴. رعایت چارچوب‌های تخصصی هنر؛
۵. استفاده حداکثری از ظرفیت‌های حوزه‌های علمیه در عرصه هنر؛
۶. اهتمام به بهره‌مندی از رشته‌های مختلف و نوین هنری.

تشکیلات

۱. شورای سیاست‌گذاری

اعضای شورا

۱. مدیر حوزه‌های علمیه (رئیس شورا)؛
۲. معاون تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه (جانشین و دبیر شورا)؛
۳. معاون پژوهش حوزه‌های علمیه؛
۴. معاون آموزش حوزه‌های علمیه؛
۵. رئیس مرکز ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه؛
۶. مسئول مرکز آموزش‌های مهارتی - کاربردی؛

۷. مدیر اداره هنر و تبلیغ نوین؛

۸. نماینده مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران؛

۹. هفت نفر از متخصصان عرصه هنر و نمایندگان

جامعه هنری حوزه‌های علمیه.

تبصره ۱: اعضای ردیف شماره «۹» توسط معاونت تبلیغ و امور فرهنگی پیشنهاد می‌گردد.

تبصره ۲: عضویت تمامی اعضا با حکم مدیر حوزه‌های علمیه رسمیت می‌یابد.

تبصره ۳: نمایندگان سایر مراکز و نهادهای حوزوی بنا به ضرورت در جلسات شورا با حق رأی دعوت می‌شوند.

وظایف شورا

۱. سیاست‌گذاری راهبردی برای توسعه هنر اسلامی و بهره‌گیری از آن مبتنی بر افق چشم‌انداز ۱۴۱۴ حوزه‌های علمیه؛

۲. بررسی و تصویب طرح‌ها و برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و تولیدی هنر؛

۳. بررسی و اظهار نظر نسبت به طرح‌ها و پیشنهادهای ارجاعی درباره هنر؛

۴. تصویب برنامه و بودجه سالانه هنر؛

۵. نظارت بر فرایند اجرای طرح جامع هنر.

تبصره: مصوبات شورا با ابلاغ مدیر محترم

حوزه‌های علمیه لازم‌الاجرا می‌باشد.

۲. دبیرخانه هنر

دبیرخانه هنر در مدیریت هنر و تبلیغ نوین راه‌اندازی می‌شود و وظایف ذیل را بر عهده دارد:

۱. تنظیم تقویم جلسات سالانه شورای سیاست‌گذاری هنر؛

۲. تدوین پیش‌نویس طرح‌ها، برنامه‌های عملیاتی،

آیین‌نامه‌ها و مقررات اجرایی و تهیه اطلاعات و

محتواهای مورد نیاز شورا؛

۳. پیگیری برگزاری جلسات شورا؛

۴. پیگیری مصوبات شورا؛

۵. رصد و جریان‌شناسی عرصه هنر شامل: تولیدات،

جشنواره‌ها و...؛

۶. ایجاد بانک اطلاعات هنر حوزه اعم از هنرمندان، استعدادهای

هنری، اساتید، پژوهشگران، محصولات هنری و...؛

۷. ایجاد کانون‌های هنری در سراسر کشور؛

۸. برگزاری جشنواره هنر آسمانی؛

۹. برگزاری نمایشگاه آثار هنری؛

۱۰. پیشنهاد برنامه و بودجه سالانه هنر؛

۱۱. تهیه گزارش‌های فصلی و موردی.

۳. گروه‌های هنری

برای پیش‌برد اهداف طرح در ابعاد مختلف هنر، گروه‌های هنری ذیل تشکیل می‌شود:

الف) گروه شعر:

- شعر عروضی (قصیده، مثنوی، غزل، قطعه، رباعی، دوبیتی و تصنیف)؛
- شعر نو (نیمایی، آزاد و سپید).

ب) گروه داستان:

- داستان (داستان کوتاه و رمان)؛
- نادرستان (زندگی‌نامه، روایت، گزارش، خاطره و جستار و...).

ج) گروه نمایشی:

- ادبیات نمایشی
 - ◇ فیلم‌نامه؛
 - ◇ نمایش‌نامه؛
 - ◇ بازی‌نامه؛
- هنرهای نمایشی (مستند، داستانی، تئاتر، تعزیه، پویانمایی و...):
 - ◇ بازی‌گری؛
 - ◇ کارگردانی؛
 - ◇ تدوین؛
 - ◇ تهیه‌کنندگی؛
 - ◇ فیلمبرداری؛

◀ صدابرداری.

د) گروه تجسمی:

- طراحی؛
- نقاشی؛
- تصویرسازی؛
- نگارگری (تذهیب، گل و مرغ و تشعیر)؛
- کاریکاتور؛
- گرافیک؛
- حجمی (هنرهای حجمی)؛
- خوشنویسی؛
- عکاسی؛
- چاپ؛
- معماری.

ه) گروه آوایی:

- سخنرانی؛
- صوت و لحن (قرائت قرآن، مرثیه، نغمه و...)
- جمع‌خوانی (تواشیح و سرود).

اعضای گروه‌ها

هر یک از گروه‌ها دارای حداقل هفت نفر و حداکثر نه نفر عضو می‌باشند. اعضای گروه‌ها با پیشنهاد دبیرخانه و تأیید شورای هنر و با

شرایط ذیل فعالیت می‌کنند:

۱. داشتن مدرک یا تخصص مورد تأیید شورای هنر؛
۲. سوابق قابل قبول در عرصه هنر؛
۳. داشتن انگیزه و نظم برای حضور مؤثر در فعالیت‌های گروه.

وظایف گروه‌ها

۱. پیشنهاد برنامه‌های آموزشی هنر حوزه‌های علمیه؛
۲. پیشنهاد برنامه‌های پژوهشی هنر حوزه‌های علمیه؛
۳. پیشنهاد برنامه‌های مناسب برای تولید آثار هنری؛
۴. برنامه‌ریزی برای شرکت در جشنواره‌های ملی و بین‌المللی؛
۵. بررسی ایده‌ها و طرح‌های پیشنهادی و ارجاعی در عرصه هنر؛
۶. ارزیابی و نظارت بر آموزش‌ها و آثار هنری حوزوی؛
۷. داوری آثار هنری جشنواره‌های استانی و سراسری در موضوع گروه؛
۸. رصد و شناسایی جریان‌ها، تولیدات، جشنواره‌ها و... در عرصه هنر؛
۹. همکاری در تکمیل بانک اطلاعات هنر حوزه شامل: هنرمندان، استعدادهای هنری، آثار هنری و... .

برنامه‌های عملیاتی

۱. اجرای آموزش‌های هنری

آموزش‌های «هنری» به دو بخش «بلندمدت» و «کوتاه‌مدت» تقسیم می‌شوند؛ آموزش‌های بلندمدت توسط معاونت آموزش حوزه‌های علمیه و آموزش‌های کوتاه‌مدت توسط مرکز آموزش‌های کاربردی-مهارتی پیگیری می‌شود.

آموزش‌های بلندمدت

در آموزش‌های هنری بلندمدت موارد زیر پیگیری می‌شود:

۱. تکمیل درختواره آموزشی هنر و تصویب خواهی آن؛
۲. ایجاد، توسعه و تقویت رشته‌ها و مراکز آموزشی هنری در سراسر کشور؛
۳. تربیت اساتید و کارشناسان مورد نیاز عرصه هنر؛
۴. برنامه‌ریزی برای فعال‌سازی بخش هنر در مدارج علمی و تدوین پایان‌نامه‌ها و رساله‌های علمی در زمینه‌های هنری؛
۵. زمینه‌سازی برای استفاده از دانش‌پژوهان و استعدادهای هنری در بخش‌های مختلف آموزشی.

آموزش‌های کوتاه‌مدت

در آموزش‌های هنری کوتاه‌مدت موارد زیر پیگیری می‌شود:

۱. تکمیل درختواره آموزش‌های مهارتی هنر و تصویب‌خواهی آن؛

۲. برگزاری دوره‌های کاربردی و مهارتی هنر در تمامی مدارس علمیه؛

۳. تأمین مواد آموزشی مورد نیاز دوره‌های کوتاه‌مدت هنر در دو نوع حضوری و غیرحضوری.

تبصره: آیین‌نامه‌ها و ضوابط مربوط به آموزش‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت پس از تصویب در شورای سیاست‌گذاری هنر به مراجع ذی‌ربط ابلاغ می‌گردد.

۲. انجام پژوهش‌های هنری

«پژوهش‌های هنری» توسط مرکز هنر و رسانه مجتمع آموزشی - پژوهشی تبلیغ و تحت اشراف معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه انجام می‌شود. در این بخش امور زیر پیگیری می‌شود:

۱. مطالعه و پژوهش در زمینه فلسفه، فقه، اخلاق و اقتصاد هنر با تأکید بر نظریه اسلامی و دینی؛

۲. مطالعات راهبردی و کاربردی عرصه هنر (آسیب‌شناسی، نیازسنجی، آینده‌پژوهشی و...)
۳. مطالعه و پژوهش به منظور تولید هنر اسلامی در شاخه‌های گوناگون؛
۴. تأمین محتوای آموزشی هنر به ویژه کتب درسی آموزش‌های بلندمدت هنر؛
۵. تولید نشریات تخصصی در عرصه هنر؛
۶. تأسیس و پی‌گیری امور انجمن‌های پژوهشی در عرصه هنر؛
۷. تأسیس کتابخانه تخصصی هنر.

۳. تولید آثار هنری

- برنامه‌های عملیاتی مربوط به «تولید آثار هنری» شامل اهداف، روش و فرایند اجرا، نوع حمایت و ارزیابی توسط گروه‌های هنری در دبیرخانه هنر تنظیم و پس از تصویب در شورای سیاست‌گذاری ابلاغ می‌گردد؛
- تمامی آثار هنری و رسانه‌ای که با موضوع «حوزه و روحانیت» تولید می‌شوند، طی آیین‌نامه‌ای که در شورای سیاست‌گذاری مصوب و ابلاغ می‌شود، توسط گروه‌های هنری مورد نظارت و ارزیابی قرار می‌گیرند.

۴. تشکیل کانون‌های هنری

برای ایجاد هماهنگی بهتر و بیش‌تر میان طلاب و فضایی که در رشته‌های مختلف هنری فعالیت می‌کنند، کانون‌های هنری توسط دبیرخانه هنر در سراسر کشور تشکیل می‌گردد تا با برگزاری جلسات مستمر، از تجربیات یکدیگر استفاده کرده و زمینه انس، رشد و فعالیت بیش‌تر آن‌ها فراهم شود.

تبصره ۱: برای هریک از رشته‌های هنری، امکان ایجاد کانون هنری وجود دارد.

تبصره ۲: آیین‌نامه‌ها و ضوابط مربوط به کانون‌های هنری پس از تصویب در شورای سیاست‌گذاری ابلاغ می‌گردد.

۵. اجرای جشنواره هنر آسمانی

با هدف ایجاد رقابت هنری میان طلاب و روحانیون و شناسایی استعدادها و نخبگان هنری، جشنواره‌های هنری در دو نوع برگزار می‌گردد:

الف) جشنواره هنر آسمانی استانی

در این نوع، رقابت هنری میان طلاب و

روحانیون مدارس علمیه یک استان برگزار می‌شود و مجری برگزاری این جشنواره، مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه استان خواهد بود.

ب) جشنواره هنر آسمانی سراسری

در این نوع، رقابت هنری میان طلاب و روحانیون سراسر کشور برگزار می‌شود؛ جشنواره هنر آسمانی سراسری در دو نوع «برگزیدگان جشنواره‌های استانی» و «آزاد» توسط دبیرخانه هنر اجرا می‌شود.

تبصره: آیین‌نامه‌های مربوط به جشنواره هنر آسمانی در شورای سیاست‌گذاری هنر تصویب می‌شود.

۶. برگزاری نمایشگاه آثار هنری

با هدف زمینه‌سازی برای رشد بیشتر و تشویق طلاب هنرمند و نیز آشنایی آنان با یکدیگر، هر ساله ضمن برگزاری جشنواره‌های هنری، نمایشگاه‌های هنری در سه نوع شهرستانی، استانی و کشوری برگزار می‌شود. اجرای مرحله شهرستان و استان بر عهده مراکز مدیریت استانی و اجرای نوع کشوری آن، توسط دبیرخانه هنر انجام می‌پذیرد.